

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

SLOTEVENT: Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

20 november 2024

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Welkom

Cor van Oers, Delphy Zuidwest
Projectleider

‘Op weg naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland’

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

leren van strokenteelt

Deze bijeenkomst is een samenwerking van AIKC Rusthoeve, ZAJK, Stichting Het Zeeuwse Landschap, ZMf, WUR, Delphy en DLV Advies in kader van het project ‘Op weg naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland’ en wordt financieel mede mogelijk gemaakt door:

Europees Landbouwfonds voor
Plattelandsontwikkeling: Europa
investeert in zijn platteland

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

leren van strokenteelt

Programma

17.15 uur	Inloop
17.30 uur	Welkomstwoord door projectleider Cor van Oers van Delphy
17.40 uur	Woord aan Gedeputeerde Arno Vael
17.45 uur	Ervaringen Zeeuwse strokenteelt voor de biodiversiteit door Suzanne van de Straat van Stichting Het Zeeuwse Landschap
17.50 uur	Gewasdiversiteit in groenbemesters door ms. Maria Franca Dekkers, onderzoeker bodem en duurzame bedrijfssystemen van de WUR
18.30 uur	Pauze met soep en broodjes
19.30 uur	Resultaten gewasdiversiteit door Anneleen Riemens, onderzoeker Proefboerderij Rusthoeve
20.00 uur	Interactieve sessie
20.30 uur	Hoe verder?
20.45 uur	Afsluiting met een drankje

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Een paar vragen...

Doe mee met de mentimeter!

Ga naar www.mentimeter.com

Scan de QR code

of log in met code: **4582 7706**

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Woord aan Gedeputeerde Landbouw
Provincie Zeeland
Arno Vael

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Ervaringen Zeeuwse Strokenteelt voor de biodiversiteit

Suzanne van de Straat

Projectleider Natuur & Landbouw

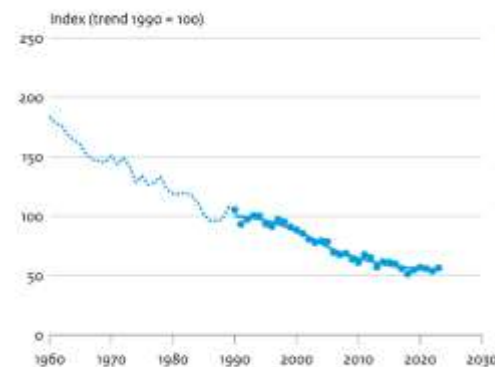
Het **Zeeuwse**
Landschap

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland leren van strokenteelt

Waar kijken wij naar?

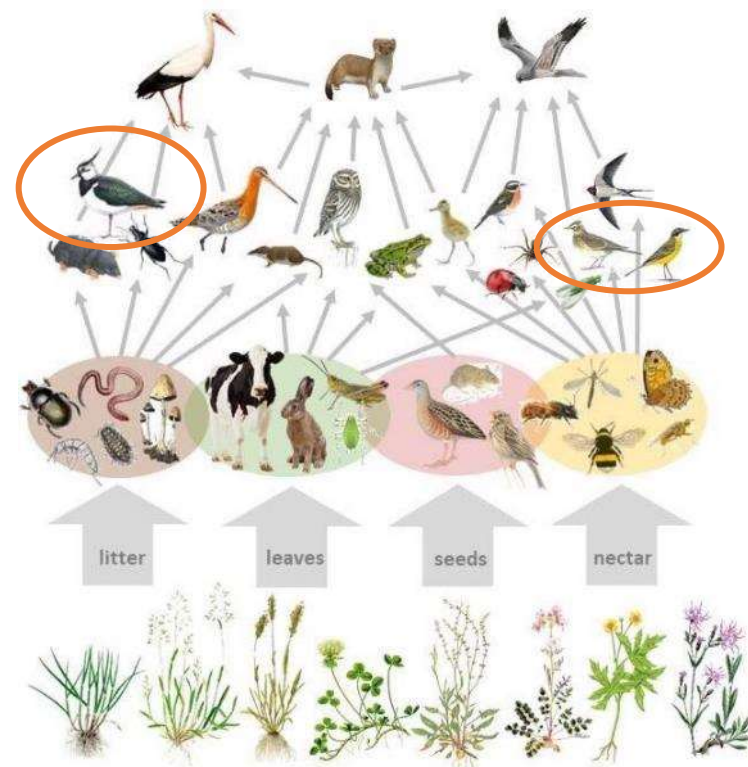
- Monitoring van boerenland vogels op strokenteelt
- Broedseizoen (15 maart tot en met 15 juni)
- 5 tellingen rond zonsopkomst door een ecooloog

Populatietrends van boerenlandvogels in Nederland

Bron: NEM (Sovon, CBS)

CBS/mel24
www.clo.nl/nh47915

Afbeelding: <https://viva-concept.com/advies/>

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

leren van strokenteelt

Graspieper

Scholekster met jong

Veldleeuwerik nest

Veldleeuwerik

Kievit jong

Gele kwikstaart

Kievit met 3 jongen

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

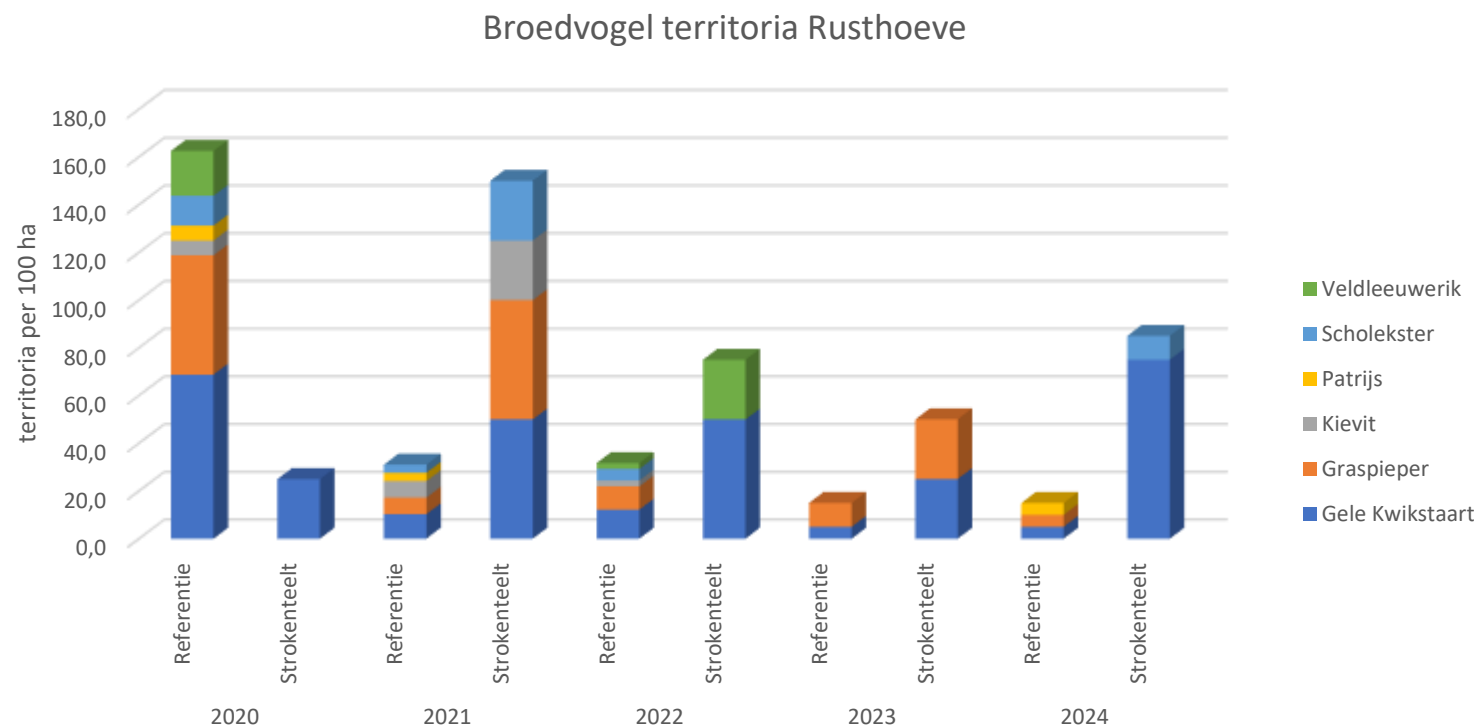
leren van strokenteelt

Zijn alle strokenteeltpercelen hetzelfde?

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland leren van strokenteelt

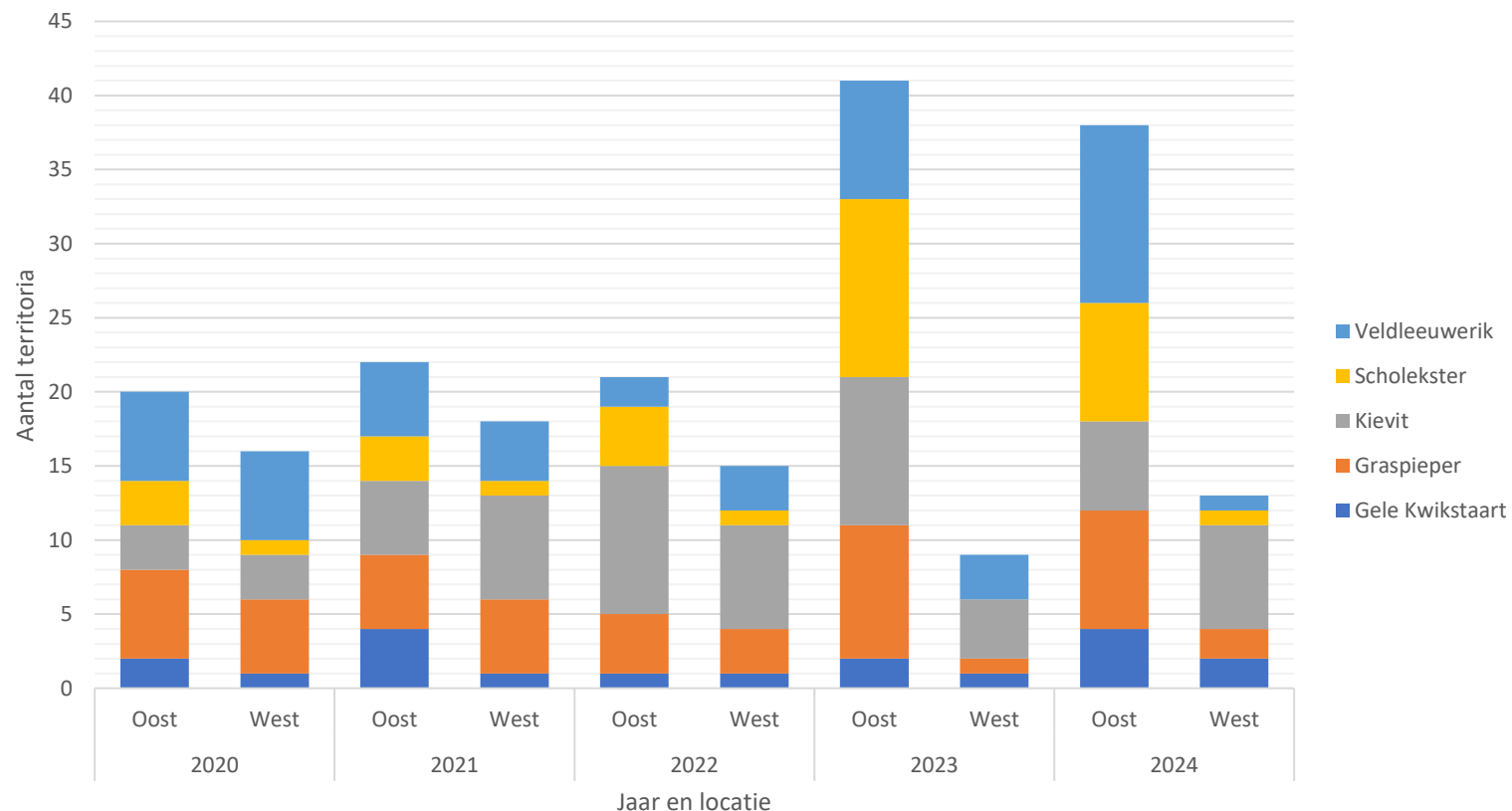
Strokenteelt versus referentie Rusthoeve 2020 - 2024

- Startjaar 2020 scoorde referentie hoger dan strokenteelt
- Hoge fluctuatie per jaar in aanwezige soorten als aantallen per soort
- Dichtheden 2021 t/m 2024 hoger in strokenteelt dan referentie monocultuur

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland leren van strokenteelt

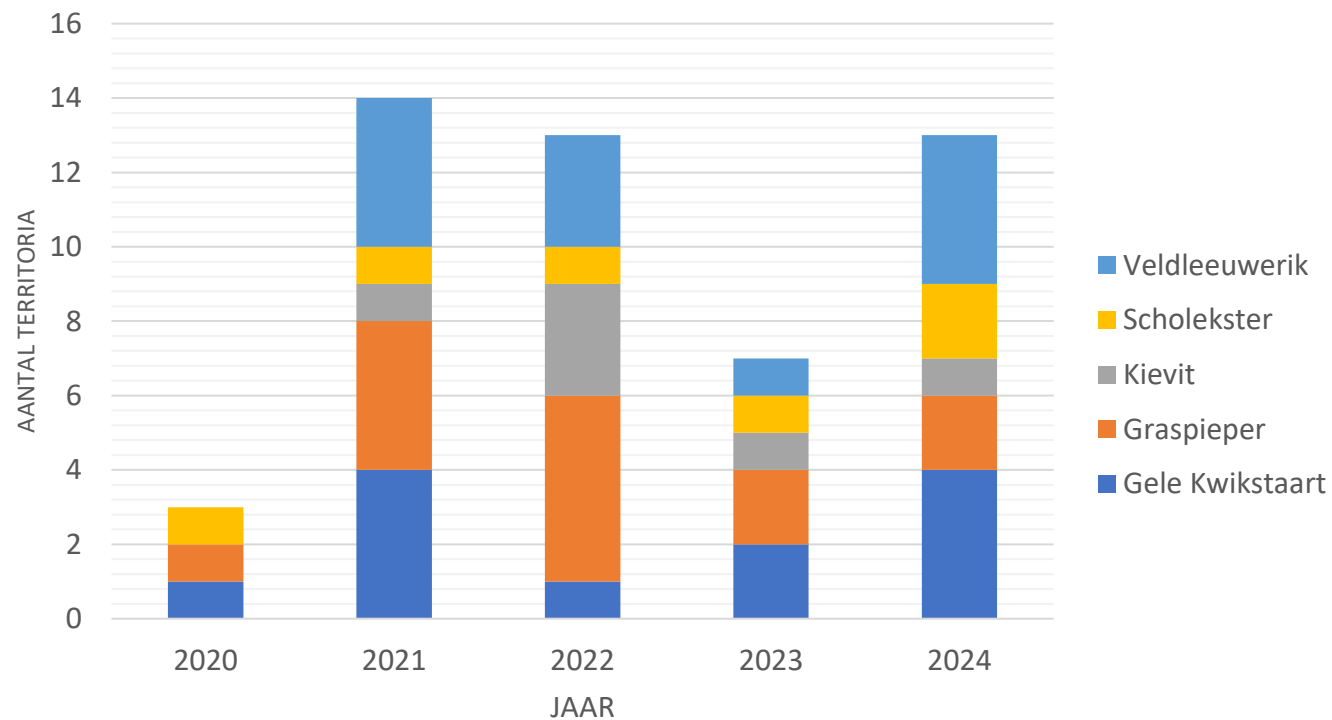
Strokenteelt Schouwen-Duiveland

- Beide percelen liggen al enkele jaren in strokenteelt
- Beide percelen in een omgeving met hoge dichtheid ANLb
  - Circa op 4 km afstand van elkaar
- Oost omgeven door biologische extensieve bedrijfsvoering
- Beide percelen hadden weinig variatie in gewassen 2020-2022
  - lage jaarlijkse fluctuatie
- Sinds 2023 een verandering in gewas binnen het oostelijk perceel
  - Toename veldleeuwerik
  - Afname kievit

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland leren van strokenteelt

Strokenteelt Zuid-Beveland

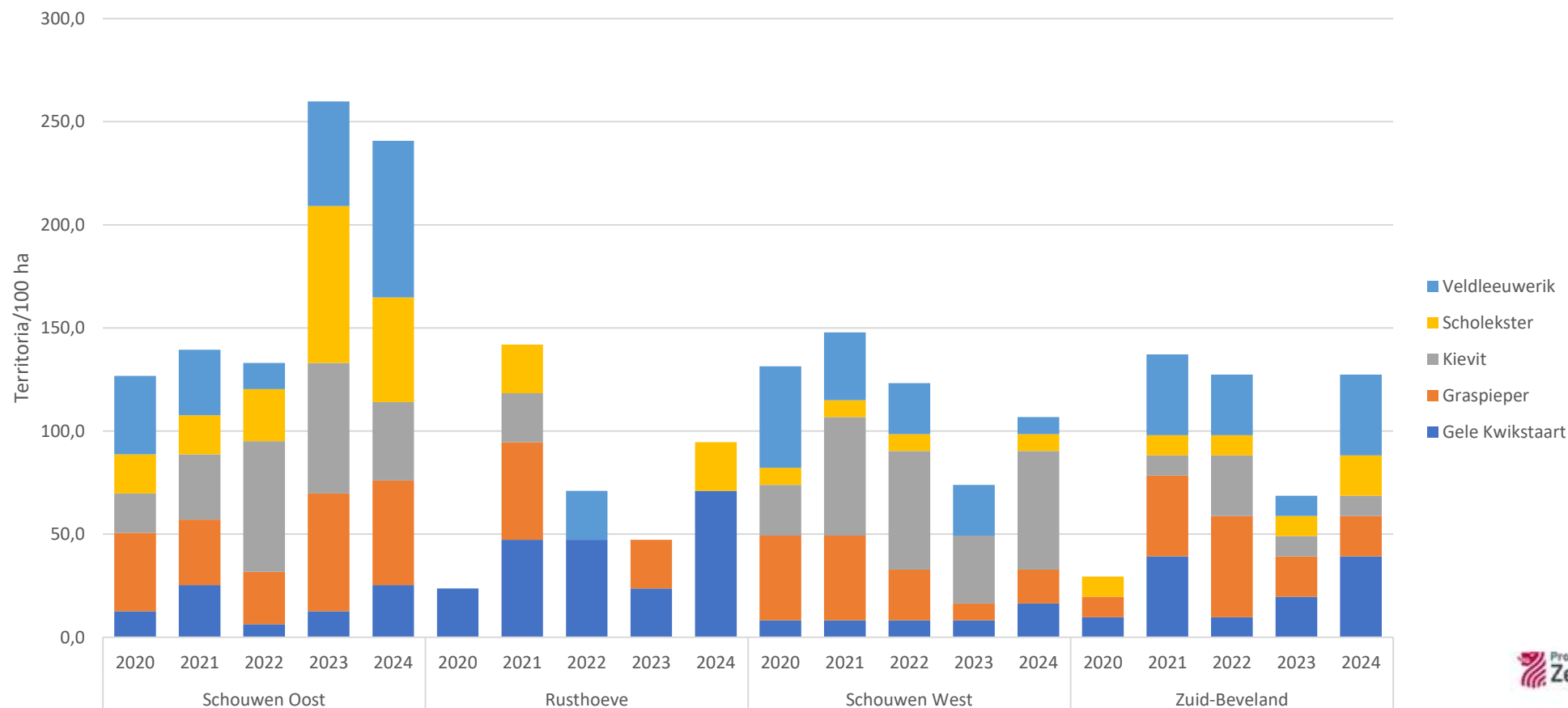

- Net als bij de Rusthoeve startjaar het laagst
- Nog een hoge fluctuatie

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

leren van strokenteelt

Strokenteelt 2020 - 2024

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

leren van strokenteelt

Resultaten 5 jaar strokenteelt

- Strokenteelt voorzichtig positief
  - Afhankelijk van veel factoren
- Nog veel verschil tussen strokenteeltpercelen in Zeeland
- Gewasdiversiteit en gewaskeuze lijken meer invloed te hebben op akkervogels dan strokenteelt
  - Mits je in beheer rekening houdt met soorten is dit bevorderlijk voor de biodiversiteit

Hou wel rekening met...

- Verschil in teelten
- Variërende omgevingen
- Weersomstandigheden
- Verschillende regio's

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Zijn er nog vragen?

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Gewasdiversiteit in groenbemesters

Door Maria Franca Dekkers, onderzoeker bodem en duurzame bedrijfssystemen van
Wageningen University and Research

Op weg naar meer **biodiversiteit** door **gewasdiversiteit**

➔ **Gewasdiversiteit** door meer **groenbemesters** en **groenbemestermengsels**

■ Meer **biodiversiteit** door **groenbemesters**

Maria-Franca Dekkers

Onderzoeker bodem en bedrijfssystemen bij WUR | Open Teelten

Projectleider PPS Groenbemesters

20 november 2024

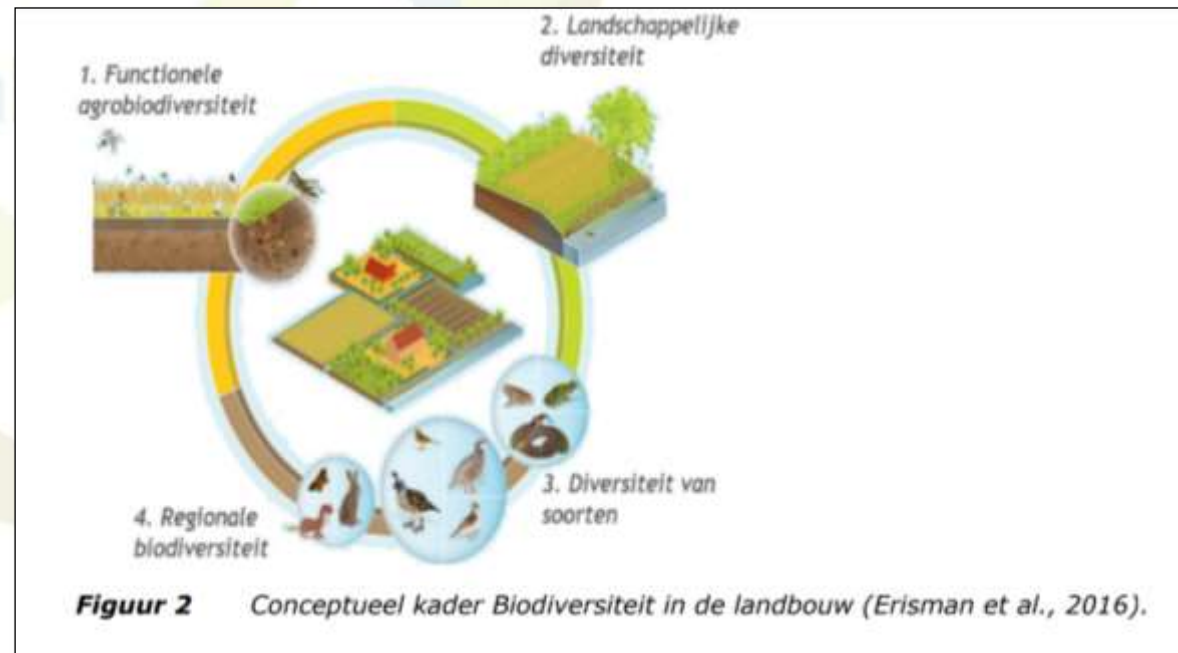
Groenbemesters

Wat is biodiversiteit?

Biodiversiteit is een diversiteit aan ecosystemen, functie, soorten en genetische diversiteit binnen soorten

- Bodembiodiversiteit
  - bacteriën, schimmels, wormen, etc.
- Flora
- Insecten
- Vogels
- Zoogdieren
- Vissen
- Amfibieën

Waarom is biodiversiteit zo belangrijk?

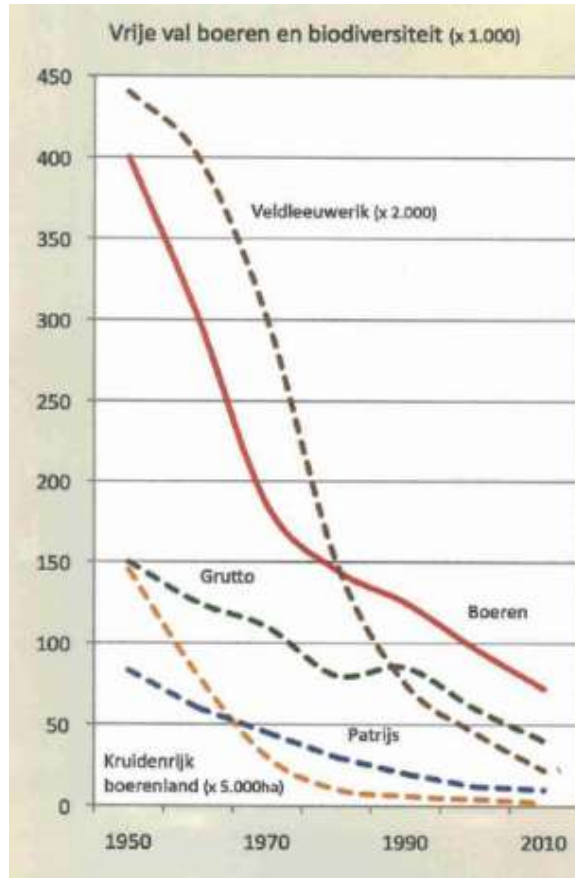

Waarom is biodiversiteit zo belangrijk?

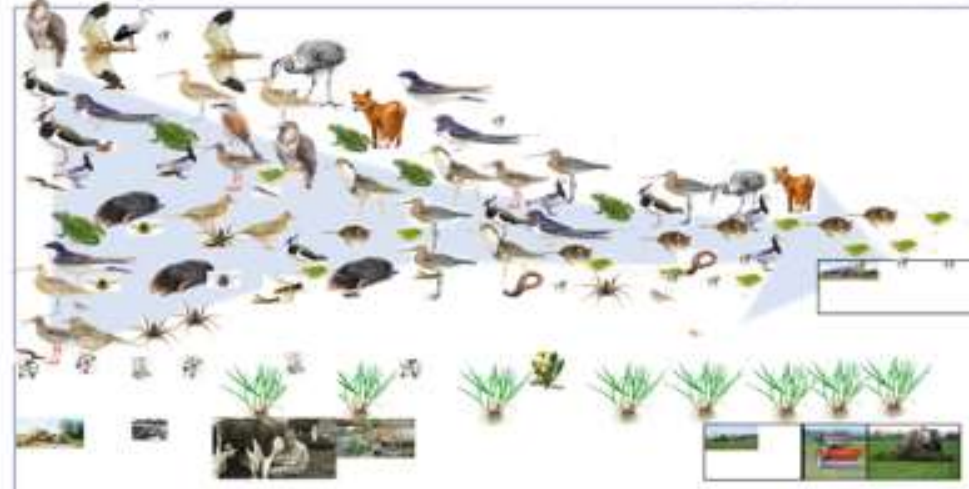
- De basis voor plantenveredeling/nieuwe rassen
- Systeem weerbaarheid
- Beheersing van ziekten en plagen
- Bestuiving
- Bodemvorming
- Beschikbaar maken van nutriënten voor gewassen

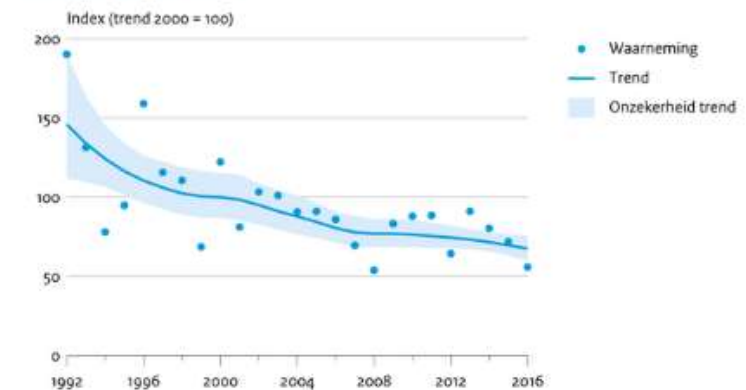
Waarom is biodiversiteit zo belangrijk?

1950 2017 2030

Dagvlinders in grasland

Bron: NEM (Vlinderstichting, CBS)

CBS/feb18
www.clo.nl/n118114

Niet alle soorten/organismen zijn positief

- Bron van besmetting (bruinrot, virusoverdracht, ritnaalden, etc.)
- Vraatschade (ganzen, muizen, reeën)
- Verontreiniging product (zwarte nachtschade, insecten in conserven)
- Toxinen (Jacobs kruiskruid)
- Veronkruiding (distels, ridderzuring)

Juiste keuze in management en kennis van de effecten zijn belangrijk voor balans

Wat is er nodig voor een hoge biodiversiteit?

Diversiteit aan:

Voedsel

Schuilplaats

Voorplanting

Wat zijn drukfactoren op biodiversiteit?

- **Afname van gewasdiversiteit**
- Verstoring/geen continue bodembedekking
- Afname organische stof in de bodem
- Nutriënten verontreiniging
- Verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen
- Bodemstructuur/bodemverdichting

Afname van gewasdiversiteit

Groenbemesters

- Voegen gewasdiversiteit toe in
  - Tijd
  - Ruimte
  - Genetica

Bijkomende voordelen

- Alle andere mogelijke voordelen van groenbemesters

Risico

- Ziekten en plagen

Afname van gewasdiversiteit

Geschikte groenbemers

- Voor bestuivers
  - kruisbloemigen, klavers en facelia
- Zaden
  - Japanse haver, zonnebloem, kruisbloemige, vlas
- Lang laten staan
- Bodembedekking en intensieve beworteling
  - Kruisbloemige, Japanse haver, facelia
  - Grassen, witte klaver, tagetes

Verstoring/geen continue bodembedekking

Groenbemesters

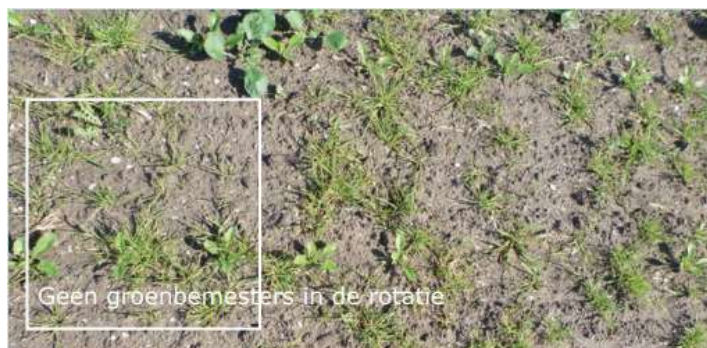
- Bedekken de bodem in de winter

Bijkomende voordelen

- Onkruidonderdrukking

Uitdagingen

- Veronkruiding
- Opslag in het volggewas
  - Van groenbemesters
  - Van hoofdgewassen
- Timing van inwerken
- Inwerkmethode

Verstoring/geen continue bodembedekking

Geschikte groenbemesters

- Grondbedekking en biomassa
  - Kruisbloemigen, raaigras, Japanse haver
- Lage vorstgevoeligheid
  - Grassen, witte of incarnaatklaver, bladkool

Afname organische stof in de bodem

Groenbemesters

- Verhogen het organische stof gehalte in de bodem

Bijkomende voordelen

- Verbeterde bodemstructuur
- Verhogen CEC
- Voedingstoffen bij afbraak
- Verhoogde weerbaarheid bodem
- Koolstofvastlegging

Uitdagingen

- Groenbemester inwerken bij gereduceerde grondbewerking en zonder glyfosaat

Groenbemester	Zaaitijdstip						
	15 juli	1 aug	15 aug	1 sep	15 sep	1 okt	15 okt
Winterrogge	800					650	400
Japanse haver	-	1650	1000	550	400	350	300
Wikken	800	700	500	350	250	-	-
Bladrammenas	2050	1600	950	650	350	150	-
Italiaans raaigras	1850	1600	1250	1000	750	450	200
Facelia	-	1100	600	350	150	50	-
Rietzwenkgras	-	-	-	-	1050		-
Gele mosterd	1800	1250	750	500	350	250	-
Wintergerst	-	-	-	650			300
Tagetes	2500	1350	1200	-	-	-	-

Afname organische stof in de bodem

Geschikte groenbemesters

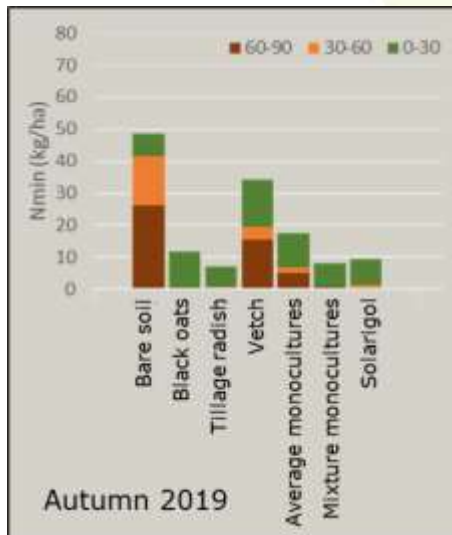
- Hoge biomassa productie
  - Japanse haver, raaigras, tagetes kruisbloemigen zoals bladrammenas en gele mosterd

Nutriënten verontreiniging

Groenbemesters

- Voorkomen uitspoeling van nutriënten
  - Kwaliteit van grond- en oppervlaktewater

Bijkomende voordelen

- Stikstof vastleggen met vlinderbloemigen
- Stikstofbemesting verlagen
  - Kosten verlagen

Uitdagingen

- Timing vrijkomen van nutriënten voor het volggewas

Nutriënten verontreiniging

Geschikte groenbemesters

- Hoge biomassa productie
  - Japanse haver, raaigras, tagetes kruisbloemigen zoals bladrammenas en gele mosterd
- Vlinderbloemige voor stikstof
  - Klavers en wikke

Verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen

Groenbemers

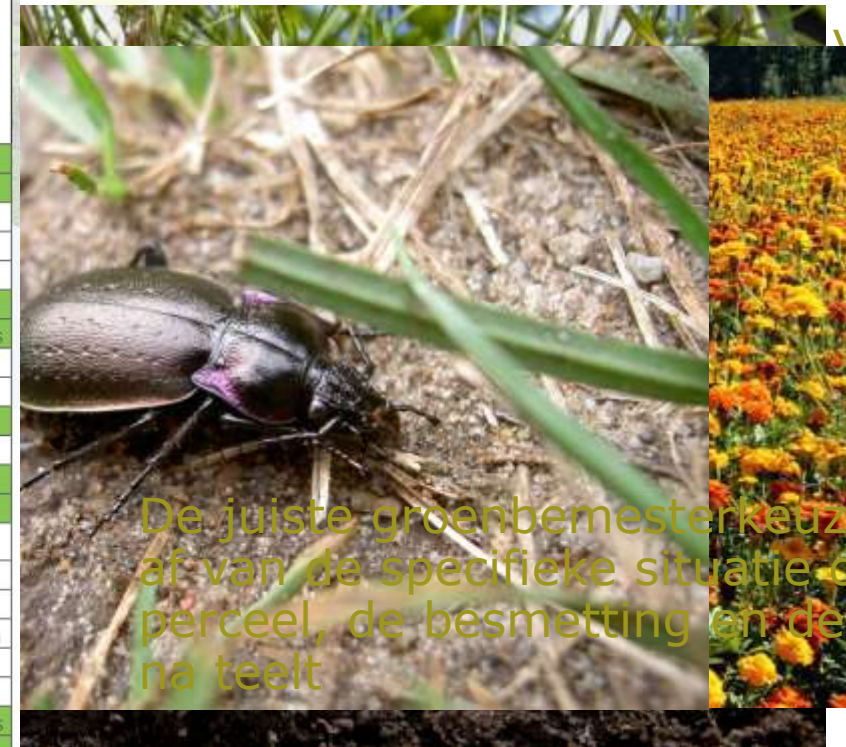
- Verontreiniging
- Actieve
- Kulturen
- Kulturen
- Bio
- Bij
- Mir
- ge
- en

Groenbemester	Aaltjes en tabaksratenvirus (TRV)													
	<i>G. rostochiensis</i> en <i>G. pallida</i> (aardappelcysteaaltjes)	<i>Heterodera schachtii</i> (wit bietencysteaaltje)	<i>Heterodera betae</i> (geel bietencysteaaltje)	<i>Meloidogyne chitwoodi</i> (maïswortelknobbelaaltje)	<i>Meloidogyne fallax</i> (bedrieglijk maïswortelknobbelaaltje)	<i>Meloidogyne hapla</i> (Noordelijk wortelknobbelaaltje)	<i>Meloidogyne naasi</i> (graswortelknobbelaaltje)	<i>Pratylenchus penetrans</i> (wortelsteelaaltje)	<i>Ditylenchus dipsaci</i> (stengelaaletje)	<i>Paratrichodorus pachydermus</i>	<i>Paratrichodorus teres</i>	<i>Trichodorus primivus</i>	<i>Trichodorus similis</i>	tabaksratenvirus (TRV)
Bladrammenas	-	- R ¹ - R ²	- R	- R	•• R	••	-	••• ¹ •• ²	?	••	•	•••	••	-
Gele mosterd	-	- R ¹ - R ²	- R	••	••	•	-	••• ¹ •• ²	?	•••	•	•••	••	••
Bladkool	-	? i	•••	?	••	?	?	•••	?	?	?	?	?	? i
Zwaardherik	? i	? i	? i	• i	? i	? i	?	••• i	?	?	?	?	?	?
Ethiopische mosterd	?	? i	? i	• i	?	?	?	••• i	?	?	?	?	?	?
Engels raaigras	-	-	-	•	•••	-	•••	•• ¹ • ²	•	•••	•••	•••	•••	••
Italiaans raaigras	-	-	-	•••	•••	-	•••	•••	•	•••	•••	•••	•••	••• S
Westerwolds raaigras	-	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
Rietzwenkgras	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?
Winterrogge	-	-	-	•••	••	-	••	••• ¹ •• ²	••	•••	•••	?	•••	••
Japanse haver	-	-	-	•••	? i	?	•	-	?	?	?	?	?	?
Soedangras	-	-	-	?	•	?	?	•••	?	?	?	?	?	?
Triticale	-	-	-	••	•	-	•••	••	-	?	?	?	?	?
Witte klaver	-	-	?	•• R i	•• R i	•• R i	?	•••	•••	?	•••	?	?	••• S i
Rode klaver	-	-	?	?	?	?	?	? i	•••	?	?	?	?	?
Alexandrijnse klaver	-	?	••	•••	•••	•••	?	? i	?	?	? i	?	?	•••
Perzische klaver	-	-	•••	•••	•••	•••	?	? i	?	?	•	?	?	••• i
Voederwikke	-	-	••	• R	•••	•••	?	? i	?	?	? i	•••	?	-
Incarnaat klaver														
Afrikaantje	-	-	-	-	-	- i	-	-	?	? i	? i	? i	? i	••• S
Facelia	-	-	-	•	•	••	-	•••	?	••	?	•	?	•••
Raketblad	- - i	?	?	••	?	?	?	•	?	••	••	••	••	•••
Spurrie	-	?	?	?	?	••	?	?	?	?	?	?	?	?

Best4Soil

Voordelen

Uitdagingen

van ziekten
iden

De juiste groenbemesterkeuze hangt af van de specifieke situatie op een perceel, de besmetting en de voor en na teelt

Bodemstructuur/bodemverdichting

Groenbemesters

- Verbeteren bodemstructuur

Bijkomende voordelen

- Verbeteren bodemstructuur
  - Doorworteling
  - (Onder)grondverdichting
- Voorkomen van erosie
  - Verslemping en verstuiwen
- Vochthuishouding
  - Doorlatendheid en infiltratie
  - Watervasthoudend vermogen en capillaire werking
  - Verdamping

Uitdagingen

- Inkuilen
- Uittroeven van de bodem

Bodemstructuur/bodemverdichting

Geschikte groenbemers

- Grondbedekking en biomassa
  - Kruisbloemigen, raaigras, Japanse haver
- Lage vorstgevoeligheid
  - Grassen, witte of incarnaatklaver, bladkool
- Diep wortelend
  - Grassen, bladrammenas, gele mosterd, rode klaver
- Intensief wortelend
  - Grassen, klavers, tagetes, facelia

Groenbemester	grondbedekking en gewasmassa	vorstgevoeligheid	beworteling		structuur verbeteraar	erosie preventie
			diepte	intensiteit		
Bladrammenas	●	●	●	●	●	●
Gele mosterd	●	●	●	●	●	●
Bladkool	●	●	●	●	●	●
Zwaardherik	●	●	●	●	●	●
Ethiopische mosterd	●	●	●	●	●	●
Engels raaigras	●	●	●	●	●	●
Italiaans raaigras	●	●	●	●	●	●
Westerwolds raaigras	●	●	●	●	●	●
Rietzwenkgras	●	●	●	●	●	●
Winterrogge	●	●	●	●	●	●
Japanse haver	●	●	●	●	●	●
Soedangras	●	●	●	●	●	●
Triticale	●	●	●	●	●	●
Witte klaver	●	●	●	●	●	●
Rode klaver	●	●	●	●	●	●
Alexandrijnse klaver	●	●	●	●	●	●
Perzische klaver	●	●	●	●	●	●
Voederwikke	●	●	●	●	●	●
Incarnaat klaver	●	●	●	●	●	●
Afrikaantje	●	●	●	●	●	●
Facelia	●	●	●	●	●	●
Raketblad	●	●	●	●	●	●
Spurrie	●	●	●	●	●	●
	○ Slecht ● Matig ● Goed ● Zeer Goed ● Excellent	○ Niet ● Weinig ● Matig ● Gevoelig ● Zeer	○ Ondiep ● Vrij ondiep ● Vrij diep ● Diep ● Zeer diep	○ Slecht ● Matig ● Goed ● Zeer Goed ● Excellent	○ Slecht ● Matig ● Goed ● Zeer Goed ● Excellent	○ Slecht ● Matig ● Goed ● Zeer Goed ● Excellent

Groenbemesterhandboek

Mengsels van groenbemesters

Mengsels kunnen de voordelen van verschillende groenbemesters combineren

- Biomassa productie
- Hogere kans op succes
- Bodembedekking
- Wortelstructuur differentiatie
- Vlinderbloemigen
- Biodiversiteit

Risico

- Wees voorzichtig met mengsels bij bodemgebonden ziekten en plagen

Groenbemesters en groenbemestermengsels bij niet-kerende grondbewerking

Maria-Franca Dekkers, Wiepie Haagsma, Willem van Geel, Wim van den Berg, Janjo de Haan

- 2015-2020

- Locaties

- Lelystad (zware zavelgrond)
- Vredepeel (veldpodzol)
- Kollumerwaard (zeeklei)

NKG

Klepelen en triltandcultivator
Klepelen en hakfrezen
Schijfeggen

Japanse haver

- Gangbare akkerbouw rotatie

Tillage rammenas

Gele mosterd

Wikke

Facelia

Mengsel van 4 soorten

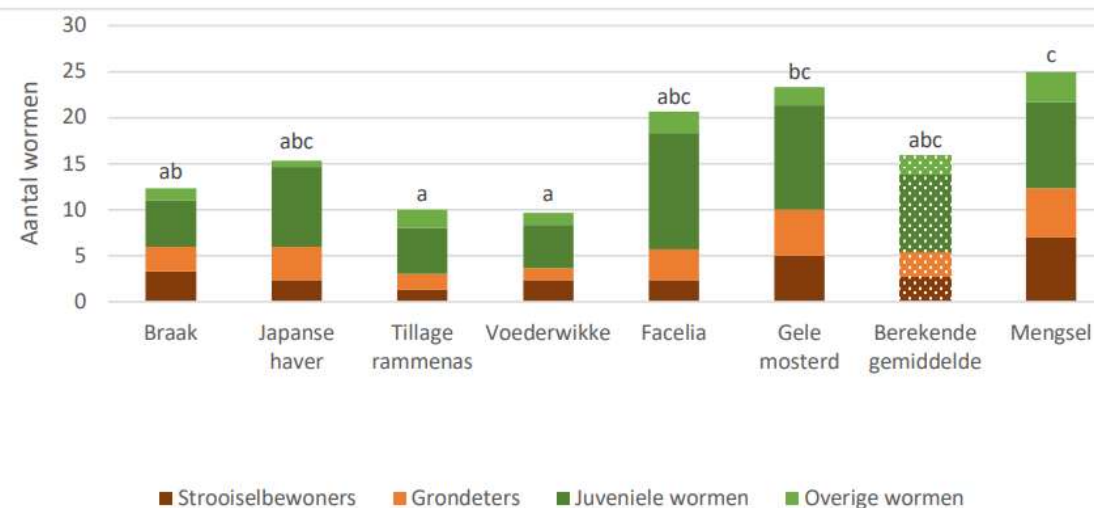
Groenbemesters en groenbemestermengsels bij niet-kerende grondbewerking

Maria-Franca Dekkers, Wiepie Haagsma, Willem van Geel, Wim van den Berg, Janjo de Haan

Conclusies:

- Het mengsel scoorde vergelijkbaar met de beste

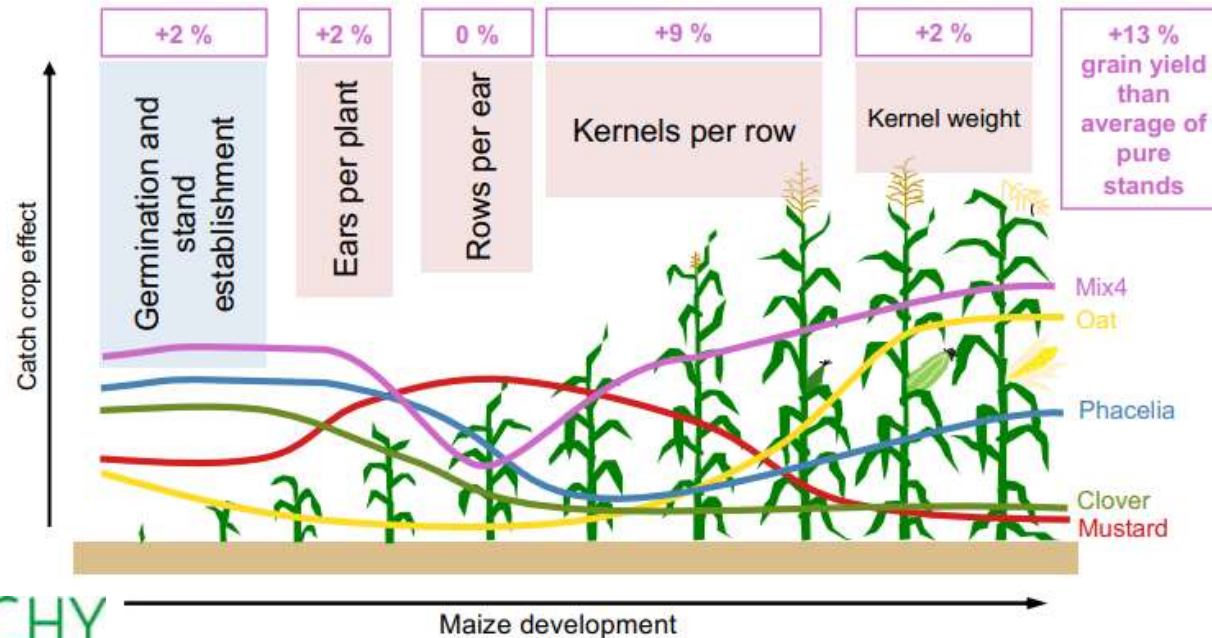

-> In het mengsel gecombineerd

	Japanse haver	Tillage/blad rammenas	Voederwikke	Facelia	Gele mosterd	Berekende gemiddelde	Mengsel
Bovengrondse biomassa groenbemesters (N=10)	1.5	3.5	4.0	3.5	2.0	3.0	2.5
Ondergrondse biomassa groenbemesters (N=2)	1.0	2.0	5.0	*	*	3.0	2.5
NPK opname groenbemesters (N=9)	2.5	3.5	4.0	2.5	2.0	3.0	2.5
N-mineraal in najaar in laag 60-90 cm (N=7)	1.5	1.0	4.0	2.5	1.5	2.5	1.5
N-mineraal in voorjaar in laag 0-30 cm (N=4)	3.0	3.0	2.0	3.0	2.0	2.5	2.0
Opbrengst van het hoofdgewas (N=3)	2.0	3.0	4.5	3.5	3.0	3.0	3.0
Onkruidonderdrukking groenbemesters (N=3)	1.0	2.5	3.0	2.5	3.0	2.5	1.5
Bodembedekking groenbemesters in eerste weken (N=7)	3.5	2.5	5.0	3.0	2.0	3.0	2.0
Bodembedekking groenbemesters in laatste weken (N=3)	1.0	2.5	4.0	4.5	4.0	3.5	3.0
Wormen in groenbemesters (N=1)	3.5	4.5	5.0	2.5	2.0	3.0	1.0
Gemiddeld over de doelen	2.0	3.0	4.0	3.0	2.5	3.0	2.0

Resultaten van een Duits project over mengsels en monoculturen van groenbemesters

Temporal pattern of catch crops effects on the yield formation of maize and their positive combination in a catch crop mixture

Conclusies:

- Meer water beschikbaar voor de mais na groenbemesters
- De mengsels zitten aan de hoge kant
- Dit vertaalt zich naar hogere mais opbrengst in droge jaren (2018/2019)

Op weg naar meer **biodiversiteit** door **gewasdiversiteit**

➔ **Gewasdiversiteit** door meer **groenbemesters** en **groenbemestermengsels**

■ Meer **biodiversiteit** door **groenbemesters**

- Met groenbemesters kun je inderdaad de gewasdiversiteit verhogen en daarmee de biodiversiteit ondersteunen
- Met groenbemesters dien je ook veel andere positieve doelen
- Maar, het is geen win-win-win situatie
  - Overall zijn trade-offs
  - Belangrijk om keuzes te maken die passen bij je
    - doel
    - perceel
    - omstandigheden

Op weg naar meer **biodiversiteit** door **gewasdiversiteit**

➔ **Gewasdiversiteit** door meer **groenbemesters** en **groenbemestermengsels**

■ Meer **biodiversiteit** door **groenbemesters**

Bedankt voor jullie aandacht
Zijn er vragen?

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Zijn er nog vragen?

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Soep en broodjes

Eet smakelijk!

Om 19.30 starten we weer met het inhoudelijke programma

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

GewasdiversiGEIT of gewasdiversiteit?

Anneleen Riemens
20 november 2024

Mengteelten

Granen – veldbonen/erwten

Triticale – veldbonen/erwten

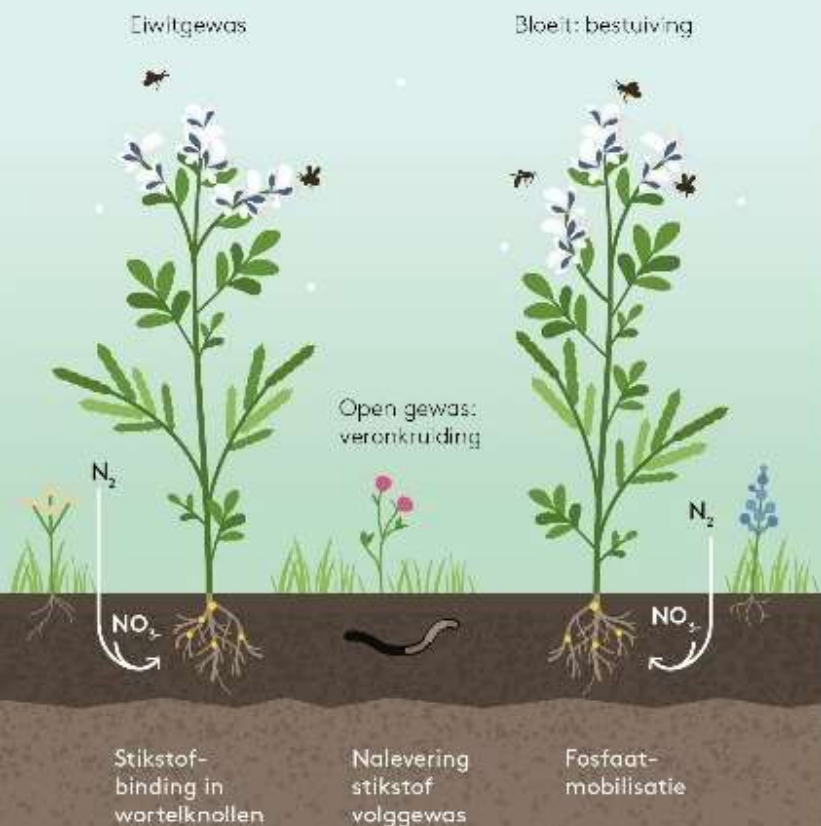
Mais – klimbonen

Gras – klaver

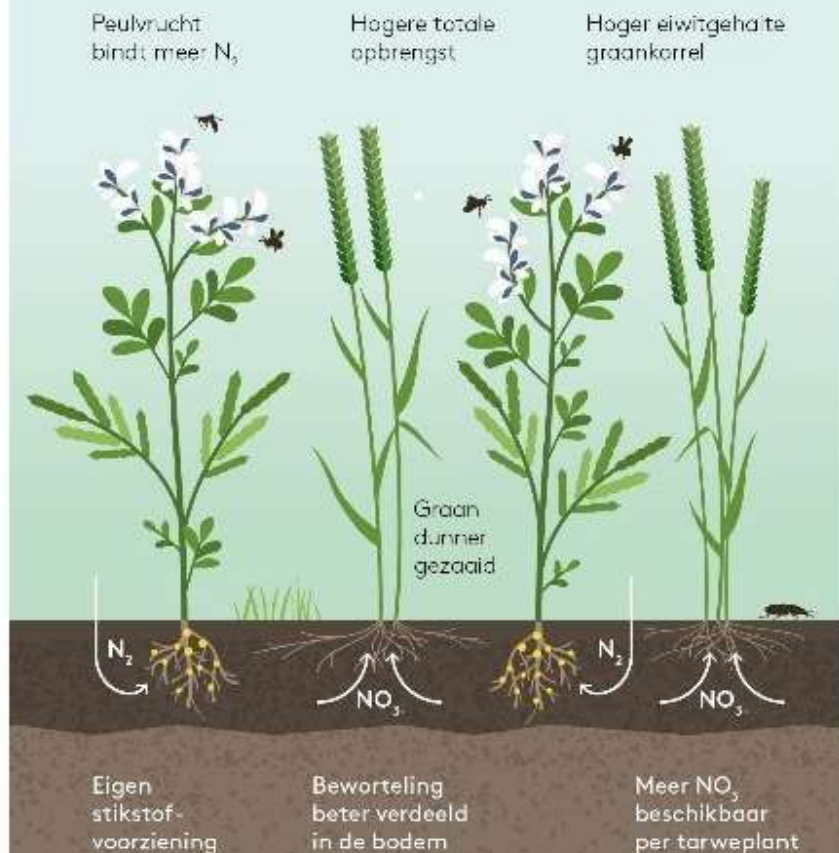
Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

leren van strokenteelt

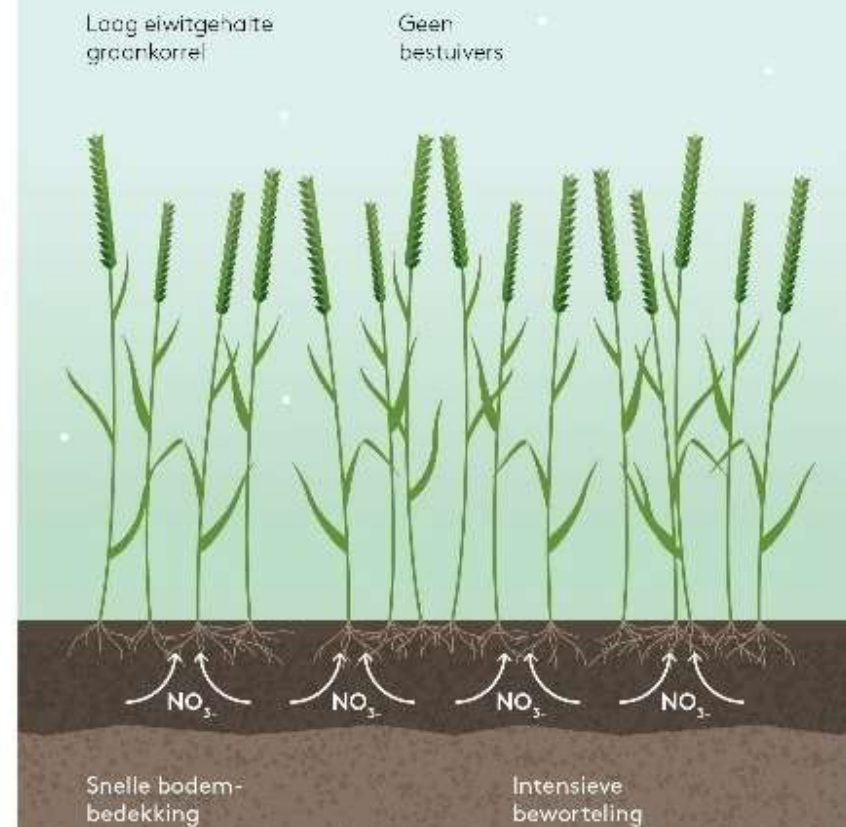
Peulvrucht monoteelt

Mengteelt

Graan monoteelt

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland leren van strokenteelt

In de praktijk

‘Er is een tijd om te zaaien..’

‘Er is een tijd om te doden en een tijd om te helen.’

Gewasverzorging

‘Er is een tijd om te doden en een tijd om te helen.’

Gewasverzorging

Onkruidbestrijding: vooral aan begin van teelt
(wortelonkruiden lastig)

Ziekte- en plaagbeheersing: chocoladevlekkenziekte,
zwarte bonenluis

Bemesting: +/- 200/300 kg/ha KAS minder t.o.v. tarwe

Opbrengst

‘.. En een tijd om te oogsten.’

Veldbonen - graan			
<i>2021</i>	<i>2022</i>	2023	2024
<i>8.359</i>	<i>8.489</i>	3.664	3.429

Erwt - graan	
2023	2024
3.664	3.429

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Rassenmengsels

Mengen van rassen voor
betere bladgezondheid?

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

leren van strokenteelt

Rassenmengsels - suikerbieten

Twee rassen gekozen:

Ras 1 lagere bladgezondheid en hogere opbrengst

Ras 2 hogere bladgezondheid en lagere opbrengst

rubriek	rasnaam	vroegheid grond- bedekking	kop- hoogte ³⁾	meege- leverde grond ⁴⁾	blad- gezondheid cercospora ⁵⁾	K+Na	aminoN	suiker- gehalte	WIN	wortel- opbrengst	suiker- opbrengst	financiële opbrengst ⁶⁾
A ¹⁾	Queena KWS	7	M	M	6	109	91	100	100	101	101	101
A	Jewel	7,5	H	M	6	98	100	100	100	99	100	101
A	Leontina KWS ^{bcaR}	7,5	M	H	7,5	98	98	98	100	106	103	101
A	Mertha KWS	7	L	M	6,5	90	110	103	101	95	98	100
A	Yukon	7,5	H	M	6,5	98	101	100	100	100	99	100
A	Sherlock	7,5	M	M	7	106	101	99	100	102	101	100
B	BTS 2090	7,5	M	M	7	101	102	102	100	96	97	99
B	Banda	8,5	M	L	7,5	98	96	99	100	100	99	99
B	Tessilia KWS ^{bcaR}	7,5	L	H	7	103	100	99	100	102	101	99
	SV2681 (Baltimore) ^{bcaR}	7,5	M	M	7,5	96	111	99	100	99	99	99
	B2294 (BTS 3715 N) ^{bcaR}	8,5	M	M	7	103	111	97	99	103	100	97
	SV2678 (Jindo) ^{bcaR}	7,5	M	M	7	102	99	98	100	100	98	96
	1K14 (Jemina KWS) ^{bcaR}	7,5	M	H	8	85	100	97	100	100	97	94

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Rassenmengsels - suikerbieten

An aerial photograph of a sugar beet field in Zeeland, showing a grid-like pattern of different colored strips (green, brown, grey) representing various plant varieties. A green rectangular text box is overlaid on the top right portion of the image.

diversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
t

Rassenmengsels - suikerbieten

diversiteit door gewasdiversiteit
t

Rassenmengsels - suikerbieten

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in
leren van strokenteelt

Rassenmengsels - suikerbieten

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland

leren van strokenteelt

Rassenmengsels - suikerbieten

	2023			2024		
	Tessilia	Mertha/ Xandor	Praktijk	Tessilia	Jemina /Jewel	Praktijk
Netto betaalde biet	112.382	102.648	-3%	80.957	91.339	-20%
Suiker	18.274	19.213	-5%	13.440	15.277	-20%

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland leren van strokenteelt

Strokenteelt

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit
leren van strokenteelt

Strokenteelt - 2024

Gewassen

Zomertarwe

Veldboon/zomertarwe

Erwt/zomertarwe

Plantui

Consumptieaardappel

Suikerbiet

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Strokenteelt - Cropmix

22 strokenteelt percelen, 2000+ bodemvallen, 1000 kaartjes met insecteneitjes, 1000 metingen met insectennet, 42.000 onkruiden geteld, 500 aardappelmonsters, 750 graanmonsters

- Hogere soortenrijkdom in strokenteelt aardappel
- Vierpuntspiegelloopkever

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Bedankt voor uw aandacht

anneleenriemens@proefboerderij-rusthoeve.nl

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Zijn er nog vragen?

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Tijd voor een quiz!

Doe weer mee met de mentimeter
op www.mentimeter.com

Ga naar www.mentimeter.com

Scan de QR code

of log in met code: **4582 7706**

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland leren van strokenteelt

Handreikingen

Naam .....

Beroep .....

Bedrijf .....

Waar zie je samen kansen
voor landbouw en biodiversiteit?

.....

.....

.....

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland is een samenwerking van TUL, Agrarisch Innovatie en Business van Zuidwest, Werking voor Leven Landbouw, DAF Policy, DAF Impact en Wageningen University and Research.

Europees Landbouwfonds voor
Ruralontwikkeling: Europa
investert in zijn platteland

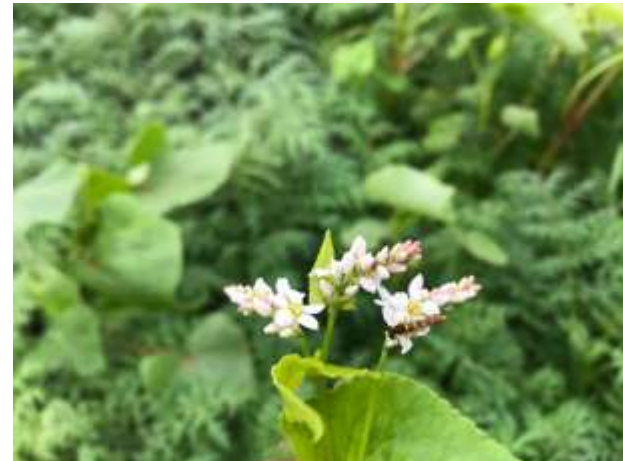
Europees Landbouwfonds voor
Ruralontwikkeling: Europa
investert in zijn platteland

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Hoe nu verder? Toelichting op twee mogelijke vervolgp projecten

door Cor van Oers, Delphy

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

(Mogelijke) vervolgp projecten:

1. De weerbare ondernemer
2. Het hele jaar de polder groen

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Toelichting activiteiten

- Het doel van dit project is het ontwikkelen van een teeltsysteem wat beter bestand is tegen toekomstige veranderingen.
- Extreme weersomstandigheden.
- Zero emissie akkerbouw
- De bodem zolang mogelijk bedekt houden, groenbemesters en cultuurgewassen.
- Vijf testlocaties met uitgebreid monitoringssysteem (effecten op biodiversiteit (boven en onder de grond, insecten, schimmels, bacteriën maar ook grotere dieren zoals akkervogels), input en output van nutriënten, gewasbeschermingsmiddelengebruik, watergebruik, opbrengst en kwaliteit

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

De weerbare ondernemer

- Boeren in de moderne maatschappij
- Biodiversiteit en gewasdiversiteit
- Bodem
- Regeneratieve landbouw
- Water
- Nieuwe teelten
- Biologische landbouw

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Conclusies van de avond

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Zelf aan de slag?

Neem de flyer mee over biodiversiteit door gewasdiversiteit

- In de melkveehouderij
- Voor de akkerbouw

Naar meer biodiversiteit door gewasdiversiteit in Zeeland
leren van strokenteelt

Bedankt voor uw komst!
Tijd voor een afsluitend drankje
en laten we proosten op een vruchtbare
landbouw voor boer en natuur

